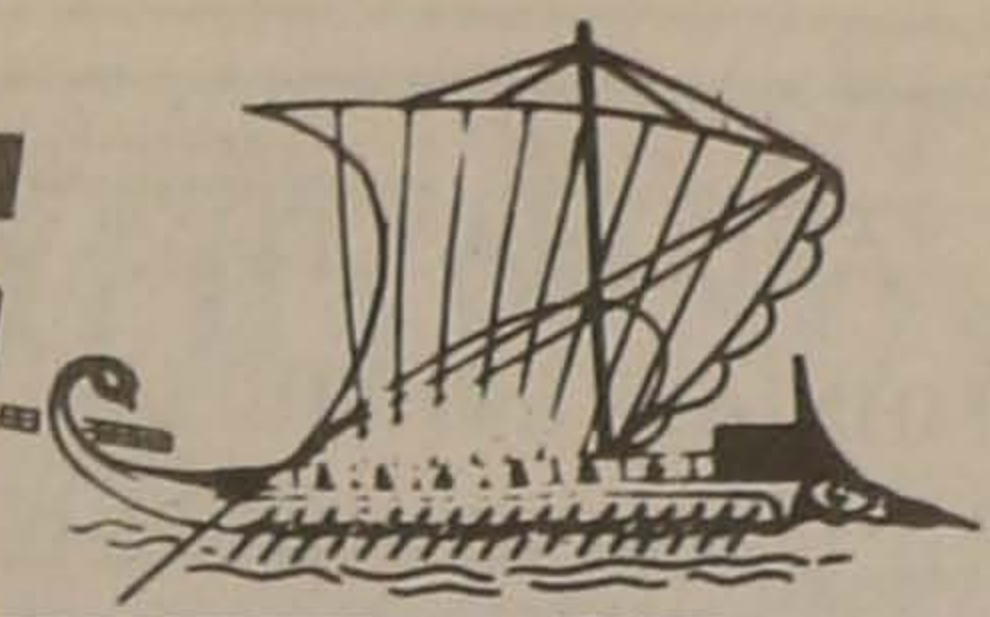

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

Ετος 2ο Αρ. φύλλου 15 ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΜΑΡΤΣ 1990

Με μεγαλοπρέπεια γιορτάστηκε στη Βέροια η επέτειος της 25ης Μαρτίου. Το πρόγραμμα περιλάμβανε δοξολογία, ομιλία, καταθέσεις στεφάνων και παρελάσεις. Στην παρέλαση έλαβε μέρος με επιτυχία η Ευξείνου Λέσχη Βέροιας με το καλλιτεχνικό της τμήμα. Ντυμένα τα Ποντιόπουλα με τις παραδοσιακές στολές, υπερήφανα για τη φυλή και τις ρίζες τους, μπροστά με την ελληνική σημαία που έχει έμβλημα το Μονοκέφαλο Αετό.

Η ΠΡΩΤΗ ΣΗΜΑΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Οτε οι πατέρες ημών, κατά την ημέραν του Ευαγγελισμού, 25 Μαρτίου 1821, εκκήρυξαν την Επανάστασιν εντός του ιστορικού ναυδρίου της Μονής της Αγίας Λαύρας, επειδή δεν είχαν Σημαίαν, ο Επίσκοπος Παλ. Πατρών Γερμανός έλαβε το παραπέτασμα

της Ωραίας Πύλης και τὸ ανεπέτασεν ὡς Σημαίαν τῆς Επανάστασεως. Το Παραπέτασμα τούτο - η πρώτη Σημαία του Ιεροῦ Αγώνος - σώζεται μέχρι σήμερα εν τῷ θησαυροφυλακίῳ τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς και ἐκτίθειται εἰς προσκύνημα των ἐπι-

σκεπτῶν. Είναι μεταξοφάντον, φέρει δε τὴν εἰκόνα του Ευαγγελισμού. Εἶχε κεντηθεῖ και ἀφιερῶθει εἰς τὴν Μονὴν ὑπὸ εὐσεβοῦς Σημναίου κόρης.

Ἐφημ. "Ἑλλὰς" (Λονδίνου) 27-3-1942
Λεωνίδας Ιασονίδης

Αστικά κέντρα του Πόντου

Οδοιπορικό στον Πόντο

Ο αστικός πληθυσμός του Πόντου και του Καρς διαδραμάτισε αξιοσημείωτο ηγετικό ρόλο στην μαρτυρική πορεία του πομπάκου ελληνισμού. Τα αστικά κέντρα υπήρξαν σ' όλη τη διάρκεια της σκοτεινής περιόδου της δουλείας εθνική και θρησκευτική κιβωτοί. Καλλιέργησαν ζήλοτυπα τα ελληνικά

γράμματα και βοήθησαν αφάνταστα στην επιβίωση και διάσωση της θρησκείας, της ελληνικής αρνειδισσης και της γλώσσας.

Τα σπουδαιότερα αστικά κέντρα του ποντιακού ελληνισμού υπήρξαν:

Τραπεζούντα

Το όνομά της το οφείλει

στους ομαλούς λόφους που την περιβάλλουν σε σχήμα τραπεζιού. Ο ιστορικός Χάμμερ πιστεύει ότι το όνομα Τραπεζούντα προέρχεται από τα τείχη της πόλης που την περιέβαλαν και είχαν σχήμα τραπεζιού. Η Τραπεζούντα ιδρύθηκε από τους Σινωπέσις

Συνέχεια στην 4η σελ.

Πέρα από τον Πόντο

Η ακνή στην τηλεόραση ήταν το πιο εύγλωτο ριπλέι στην ιστορία του Ελληνισμού: Νόστος. Ἐπιστροφή στα πατρίδα. Οι Ἕλληνες του Πόντου, ἄφησαν πίσω τους τη Σοβιετική Ἐνωση και γύρισαν στην Ἑλλάδα. Για μια καινούργια ζωή.

Η παλιά τους ζωή συντρίμια πίσω τους. Σπιτικά, νοικοκυριά, οικογένειες, τρόποι,

συνθήθειες, ξεριζώθηκαν βάνουσα. Διέσχισαν τα "μουσκεμένα χιλιόμετρα" κι ἔφτασαν σ' ἕναν τόπο δικό τους και ξένο. Γνωστό και ἄγνωστο. Οἰκείο κι ἐχθρικό.

Τὴν Ἑλλάδα. Κι ἀπὸ κει, πέρασαν το μὴνυμά τους μέσα ἀπὸ το γυαλί των Εἰδήσεων τῆς τηλεόρασης.

* Για μια καινούργια ευκαι-

ρία
* Για δουλειά
* Για κοινωνική αξιοπρέπεια

Πέρα ἀπὸ τον Πόντο ξαναγύρισαν οι Ἕλληνες και, σήμερα, ζτάνε να χτίσουν και πάλι. Ἐδὼ στην πατρίδα τους. Και μέχρι τότε; Ξεπουλάνε. Ἀπλώνουν, στα ἀθηναϊκά πεζοδρόμια, καθαρά τραπεζομάντιλα και πάνω

ΤΗΣ ΕΛΕΝΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

αραδιάζουν - ὄχι τὴν πραγματεια τους - ἀλλὰ τα δικὰ τους πράγματα, το θιὸς τους. Ἀντικείμενα που ἀγάπησαν, που τους συντρώφεισαν, που στίλβισαν το σπιτικό τους, και που τὴν κείτονται κι αὐτὰ "ξεσπιτωμένα". Τσαγιέρες ἀπὸ τη ρωσία, κρύσταλλα, βάζα ἀπὸ πορσελάνη, ἀλλάζουν χέρια σ' ἕναν ἀγώνα να εἰσαφαλίσουν

Συνέχεια στην 3η σελ.

Ο "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ"

Εύχεται στους αναγνώστες του χαρούμενο Πάσχα

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ

Πόσο προφητικός ο λόγος!...

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗ

Η φυλή μας με το ανεξάντλητο δυναμικό της, με την πατριδολατρεία και τους ηρωισμούς της είναι ικανή να δημιουργήσει στους κρίσιμους και φοβερούς καιρούς τα ιστορικά θαύματα, που είναι έκφραση της ανδρειοσύνης και της ηθικής ανωτερότητας.

Το Γένος το Ελληνικό, τη λαμπρή εκείνη μέρα της 25ης Μαρτίου 1821 άνοιξε την αυλαία της θυσίας, για να δώσει τέλος στα δεινά της αθλιότητας και του εξευτελισμού, της βαρβαρότητας και της κτηνωδίας.

Η μυριάστμη κραυγή "Ελευθερία ή Θάνατος" σαν ανεμοστρόβιλος πανικοβάλλει

τους βαρβάρους. Κρίσιμες στιγμές, κρίσιμες ώρες! Οραματίζονται στο πλευρό τους γενναίους Ακρίτες.

Ο Σταυρός λάμπει κι εδραϊώνει το θάρρος και την πίστη "νίκας κατά βαρβάρων δωρούμενος".

Το εγερτήριο σάλπισμα για την Ανάσταση του Γένους ακούγεται μέχρι τον Πόντο. Οι Πόντιοι είχαν κι όλος γίνει κοινωνοί των μυστικών της Φιλικής Εταιρείας.

"Οι δράκοι "Ελενοι" και "Τραντέλλενοι" τα "Ελληνικά παλληκάρια" ζώνονται ξανά το

"Ελληνικόν σπαθίν". Άλλοι επανδρώνουν τα μαχητικά τμήματα του μεγάλου Πόντιου αγωνιστή του 1821, Αλέξανδρου Υψηλάντη κι άλλοι πάλι κατεβαίνουν στην κυρίως Ελλάδα και πολεμούν μαζί με τους αδελφούς τους για τη Λευτεριά του Γένους.

Οι Πόντιοι αναδείχτηκαν για άλλη μια φορά αντίδοιο της ιστορίας και των μεγάλων ιστορικών περιστάσεων της Φυλής. Ορθωσαν το ανάστημά τους κι "εν μέσω χιλιάδων βαρβάρων" διεκδικήσαν γενναίως τα δικαιώματα του Γένους για Ζωή και Λευτεριά.

Εχουν την κρυφή ελπίδα ότι θα έρθει κάποτε η αναστάσιμη μέρα και οπλίζονται με θάρρος και καρτερία, ώστε να παρηγορούν ακόμα κι αυτούς τους αγίους:

"Μη κλαις, μη κλαις. Αι Γιάννε μου, και δερνοσκοπισκάσαι. Η Ρωμανία κι αν πέρασεν ανθεί και φέρει κι άλλο".

Και το θαύμα έγινε! Χαρμόσυνα πχούν οι καρμπάνες της Παναγίας Σουμελά, του Ιωάννου του

Βαζελάνα, του Αγίου Γεωργίου Περιστερώτα και αυτών ακόμα των μικρών εξωκλήσιων που βρίσκονταν εκεί ψηλά στα μυριάδουστα Παρκάρια.

Αναπόσπαστη η ψυχή του Πόντου με την ψυχή της Μάνας Ελλάδας!

Ονειρεύονται οι Πόντιοι και τη δική τους Λευτεριά. Οι ψυχές και οι καρδιές τους σκιρτούν σ' αυτήν την σκέψη. Απλώνουν διάπλατα τα χέρια να αγκαλιάσουν τη λευκή ο-

πτασία της Ελευθερίας. Αλλά ήταν όσο μακριά. Το όνειρο κάθηκε! Πόθοι τίσουν αιώνων...! Αντίς γι' αυτήν τα χέρια πάλι αλυσοδέθηκαν, οι ψυχές υτίθησαν στα μαύρα. Βουνό το δάκρυ χύθηκε, κρεμάλες στήθηκαν, στις εξορίες χιλιάδες πέθαναν, μαρὰ με το μαχαίρι σφάχτηκαν, παρθένης απμάσθησαν. Χάρτασε ο Χάρος. Βουλές Μεγάλων άδικες κι απάνθρωπες τον πόνο τους στο κλάμα ἔπιησαν.

Κι εκεί που αιώνας ἄνθιζε ἕνας λαός, Λαός Ἑλληνικός, ἔρχεται ο μικρός ξεριζωμός. Πάνω στα παλιά ερείπια, που είχαν θάψει τον Αετό των Κορνηνών, καινούργια

καλάσματα σωρεύτηκαν για να θάψουν το πιο γλυκό όνειρο, την Ελευθερία!

Όσοι επέζησαν ἀπὸ τὴν καταστροφὴ κόνεψαν σε τούτη τη γη ἀπὸ ὅπου κρατοῦν οι ρίζες τους.

Δούλεψαν, μόχθησαν, δρασκελίσαν ἀναποδιές, κάρπισαν. Μπόλιασαν και μοιλάστηκαν στον εθνικό κορμό, πέταξαν νέους κλώνους και βλαστούς, πράκοψαν. Με τα τραγούδια, τους χορούς και τις παραδόσεις τους ζει σήμερα ο Πόντος. Πόσο προφητικός ο λόγος! "Η Ρωμανία κι αν επέρασεν ανθεί και φέρει κι άλλο".

"ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ"
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ
ΒΕΡΟΙΑΣ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΙ Ξ
 Δημόσιος Υπάλληλος - Συγγραφέας
 Θουκυδίδη 2 - Τηλ. 0331-25.282
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Κ. ΤΣΑΧΟΥΡΙΔΗΣ
 Δικηγόρος
ΗΛΙΑΣ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ
 Φιλολόγος
ΟΔΥΣΣΕΑΣ Γ. ΓΩΝΙΑΔΙ Ξ
 Ηθοποιός - Σκηνοθέτης
ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ Ε.Ε.
ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ
 ΤΗΛ. 0331/66.913 - ΦΑΧ 0331/66.979
ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ
 Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός
 Τηλ. 0331 - 28.356
ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 500 δρχ.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΕ ΤΟΝ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"
- Οι στήλες του "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ" είναι στη διάθεση όλων των αναγνωστών του.
- Οι εργασίες πρέπει να στέλνονται αν είναι δυνατόν δακτυλογραφημένες.
- Χειρόγραφα δημοσιευμένα ή όχι δεν επιστρέφονται.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ
ΓΙΑ ΤΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ
ΚΕΝΤΡΟ

Σύνολο προηγούμενου μήνα.....	3.656.000
41. Θεοδουλίδης Ευστάθιος.....	5.000
42. Δελαβεριδής Αγαθόνικος.....	3.000
43. Λαζάρου Θεόδωρος.....	1.000
44. Ακριβόπουλος Στέφανος.....	1.000
45. Παλαιστής Γεώργιος.....	2.000
46. Ορφανίδης Γεώργιος.....	1.000
47. Σιδηρόπουλος Απόστολος.....	1.000
48. Λαϊδής Ιωάννης.....	1.000
49. Σαββίδης Λάζαρος.....	1.000
50. Ελευθεριάδης Χαράλαμπος.....	2.000
51. Κυρόπουλος Λεωνίδας.....	2.000
52. Ζυγούρας Ιωάννης.....	1.000
53. Αποστολίδης Παύλος.....	1.000
Σύνολο.....	3.679.000

Στο επόμενο φύλλο θα δημοσιεύσουμε ονόματα και άλλων δωρητών. Το Δ.Σ. εκφράζει τις πιο θερμές ευχαριστίες στους παραπάνω δωρητές.

- ΠΟΝΤΙΑΚΕΣ**
ΕΥΧΕΣ
1. Πέτραν να πιαν-τ-ς και μάλαμαν ν' εβγαίν'.
**
 2. Να έ-εις την ευχήν τη Θεού και τη Παναγίας.
**
 3. Τ' ημέρες ιμ, ο Θεόν χρόνια να δι-σ' ατα.
**
 4. Ο Θεόν 'ς σα μουράτια σ' να πλερών-τ-σε.
**
 5. Ο Θεόν να βρέχ' και συ να χορτά-εις.
**
 6. Να ζεις και να βασιλεύς.
**
 7. Η στράτα σ' μέλ' και γάλαν.
**
 8. Τ' Αβραάμ και τ' Ισαάκ τα καλά 'ς σο σπιτί σ'.
**
 9. Ο Θεόν 'ς σην καρδιά σ' κεράν να δει σε.
**
 10. Καλά υστερνά.
**

τετράστιχα
από τον
Καύκασο

1. Ανάθεμα παι έλε(γ)εν η ξενιτεία καλόν εν' δοκιμασια κι ετέρεσα πολλά φαρμακερόν εν'.
2. Ναιλλοί εμέν, ν' αιλλοί εμέν πάντα ναιλλοί εμέναν πάντα η καρδιά μ' γεραλίη τ' ομμάτια μ' διακρωμένα.
3. Εξέρ'τς όνταν εκάθουμες αφκά'ς σο καρυδόπον εντώκα κι εγκალიόστα 'σε αμον παλληκαρόπον.
4. Ανάθεμά 'τον που 'κι 'ξέρ' και πάει κατηγορά 'με 'κι 'ξέρ σ' σα παράσνα μ' και να παρηγορά 'με.
5. Πέ με ντο εκιτρίνιασες και έκυνες τα φύλλά σ' έγκες τον μοθώπορον με τα κρύα τα μίνας.
6. Ψηλά ραχία πράσινα και δέντρα φυλλωμένα κλείστεν κα' τα κλαδόπα σουν και κλάφτεν για τ' εμέναν.
Μπράβο κότσο είναν ατον τα πεντικοόδια και εντόκαν τα

ΠΟΝΤΙΑΚΑ
ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Αμα ποίος θα βάλ' το κωδών'...
 Έναν ημέραν εμαζεύταν τα πεντικοόδια τη χωρί' Ντάκβα για να εύρισκε τρόπον ν' εγλυτώνε ασή κάτας το στόμαν! Ση συνεδρίασιν ατουν εΐπαν πολλά και διάφορα, άμ 'κι εύραν κανέναν τρόπον. Αέτις πα ερχίνεσαν να ταουτέφκουταν 'ς σα φωλέας ατουν. Σο ταούτεμαν απάν' εζέβεν ένας κότσοσ πεντικός και εΐπεν: Ασταθέστεν - ασταθέστεν εύρα τη λύσιν. Τα πεντικοόδια εσκώθαν κι εντώκαν κα' ασή καράν ατουν και εΐπαν ατον ντό εύρες για πέα το.
 - Να βάλωμε έναν κωδών εΐπεν 'ς ση κάτας τη γούλαν και όπου κειές πάει να εγροϊκούμα το και κρύφκουμες 'ς σα φωλέας εμουν.
 Μπράβο κότσο είναν ατον τα πεντικοόδια και εντόκαν τα

τάσπας ατουν. Εύρα με τον τρόπον, θα πωχάζομε.
 Εκείν' την ώρα ελέγκεψεν ένας πεντικός και εΐπεν. Το κωδών ξάι ενούντασε ποίος θα πάει κρεμάνια το 'ς ση κάτας τη γούλαν;
 Κανείς λαλίαν κι εζέγκεν και ούλ στέρια - στέρια εΐπεν τ' ουράδια τουν κι εσέβαν 'ς σα τρυπέα τουν.
 Καλόν εν, εΐπεν ο κότσοσ ο πεντικόν, να έκ κωδών 'ς ση γούλανατς η κάτα, όμως ποίος θα τολμά και κρεμάνια το;
Αμον ντο λαλείν ο κολογκυθάς...
 Ερθεν η Σαρακοστή και ενός χωρί ο ποπάς κ' έξερεν να μετρά τα ημέρες και να ευρί' πότε θα εφτάει Λαμπρήν. Επήρεν έναν εύκαιρον κολογκυθ' και εβαλεν απέσ' σερανταοκτώ πιπίλα και κάθαν ημέραν εβγάλ-νεν απ' έναν, και όταν θα ετελούσαν, θα εποίηεν Λαμπρήν. Εΐνας γεπονάς απ' εγροϊκσεν ατο, επέγ-νεν κάθαν ημέραν εβαλνεν απέσ' σ' σο κολογκυθ πιπέλα. Εδΐβαν τα σερανταοκτώ ημέρες, εδΐβαν πενήντα, εζήντα, ογδόντα, τα πιπέλα περισεύ-νε κι λιγοστεύνε. Οι μαύρ' οι χωρέτ' επουλαεύταν, πάντα ερώταναν τον ποπάν: Πότε θάχομε Λαμπρήν; Πότε θα έχομε Λαμπρήν; Ολεν ύστερα επουγαλεύτεν ο ποπάς και εΐπεν: "Αμον ντο λαλείν ο κολογκυθάς, οφέτος Λαμπρήν κ' έχομε".

Τη μάνας ιμ' το μάθεμαν

Κάποιον ημέραν α σ' εκείνα τη Λαμπρής έμ'νες σην πλατεΐαν τη χωρί κι ο σόνελ'κος ιμ ο Στάθιον εθυσούτον κι έλεέν σ' εμέν:
 - "Αυγουστή ημέρα έτον κι εποίηεν περισούν ζέστεν. Εγώ πα, μικρόν Σκολεΐ' παιδίυ', έρχουμ'νε α σον βάλτον, από πολλά μακράν, μετ' ίναν παλαΐν ποδΐλατον, φορτωμένον τομάτας κι ένα - δύο καρπουζόπα. Ονταν εφτάσα σο σπιτ' εμουν, α σα ιδρωτα κι α σο κόμαν ανεγνώριμος, τερώ, σο κατωθέρ' απάν' τρει' γαρήδες γύρφτ' καλατσεύ'νε με τη μάνα μ'. Μόλις εκατίβασα τα τομάτας, τερώ, ερχίνεσαν να ψαλαφούν οι γόφτ' κι η μάνα μ' χωρίζ' πα και δι' ατ'ς α σα καλά.
 Εγώ εκολιάσα, που εβασανίνα ατόσοον να φέρ' ατα κι ατώρα, τερώ, η μάνα μ' δι'ατα τη γόφτ'ς με την καρδιαν τρανόν.
 - Μάνα, ντο εδώκες ατ'ς;
 - Ολίγον ψωμόπον κι ολίγον τυρίν.
 - Κι ατώρα γιατί δι'ς ατ'ς και τομάτας;
 - Εγροϊκά, κολιάσκεσαι, παιδ' ιμ, αλλά νούν'ντσον, αβουτοΐν πα τη Θεού πλάσματα εΐναι όπως εμεις πα, και ατώρα, ελέπω, πεινούν.
 Α σ' ατότε κιαν εδέβεν πολλά καιρος. Ονταν εδέβαζα κι άλλο βαρέα βιβλία, είτε ετράνυνα, εύρα γραμμένον τον λόγον τη Απόστολσνος Παύλου ντο λέει: "Ουκ ένι Ιουδαίος ουδέ Ελλην, ουκ εν άρσεν ή θήλυ, ουκ ένι πλούσιος ή πτωχός..." κι εντώκεν σον νούν μ' αμόν παρόμοιος ο παλαΐν ο λόγος της μάνας ιμ', που α σα πολέμους με τη Τουρκάντ'ς κι α σα πολλά τ' άλλα τα συμφοράς κι έμαθεν νε να δεβάζ' νε να γράφτ'.
 Ε, μάνα μ', ανεστέναζεν ο Στάθιον, αν εξέρ'νες γράμματα, θα έλεες: "Αδά ενέσπαλεν ο Αγιον να γράφτ': "Ουκ ένι Πόντιος ή Γύφτος". Μάνα μ', με το μεγάλο την καρδιαν, που ούλ εκωρούν απ' εσ', και τα ξάι γράμματα! Επρόλαβες κι εμάτ'σες με τ' αληθινόν τη φιλαυθρωπία τη Χριστού κι άλλο καλλίον εσύ με τη φωνήν τη καρδιάς ισ' παρά ατά ντο γράφ'νε τα βαρέα τα βιβλία μ'. Για τ' ατό τογρία λένε κάποιου, όνταν λένε ότι τη μάνας τα μαθήματα κι ανασπάλκουταν".
 Α σ' ατότε κι αν που έκ'σα ατό την ιστοριαν, εγώ πα πολλά φορές νουνίζω και πα-

Η παράδοση συνεχίζεται

Οι Πόντιοι κι εμεις

"Η ευγένεια υποχρεώνει" λένε οι Γάλλοι!
 Διαβάζοντας, λοιπόν, τα τόσα επαινετικά που γράφει ο εκλεκτός διανοητής του καιρού μας και εκλεκτός, πράγματι, συνεργάτης σας κ. Σαράντος Καργάκος για τους Πόντιους ("... έχουν πάθος ελληνικό..."). Οι Πόντιοι είναι φιλόπονοι, φιλοπρόδοι, με συνεργατικό δημιουργικό πνεύμα... κ.λ.π."), ως έλκων ποντιακήν την καταγωγήν, νοιώθω υποχρέωση να τον ευχαριστώ από τις στήλες του έγκριτου περιοδικού σας.
 Βεβαίως κατά καιρούς και άλλοι πνευματικοί μας άνθρωποι, όπως ο καθ. Λαογραφίας Δημήτρης Λουκάτος, η Τσιπάνη Γκρίσση - Μιλλιέξ, κ.α., εκφράστηκαν με τα καλύτερα λόγια για τους συμπατριώτες μου Ποντίους, αλλ' έστω κι αυτα τα λίγα, αλλά τόσο χαρακτηριστικά, του κ. Σ. Καργάκου αρκούγ για να δείξουν τα φιλοποντιακά του αισθήματα.
 Ως γόνος Ποντίων, ένιοιασα συγκίνηση και χαρά για τις επιτυχείς επισημάνσεις του κ. Σ. Καργάκου! Γι' αυτό και του απευθύνω δημόσια ένα μεγάλο ευχαριστώ!
 Κι αυτό που τονίζει ότι δηλαδή η εγκατάσταση των Ποντίων από τη Σοβιετική Ένωση στη Θράκη "θα μετατρέψουν το Θρακιστάν μέσα σε λίγα χρόνια στην πιο ευλογημένη γωνιά της πατρίδος μας", πρέπει να γίνει πιστευτό απ' όλους μας, αφού τα δύο αυτά στοιχεία (φιλοπονία - δημιουργικότης) είναι σύμφωνα στους Ποντίους, μαζί με τα άλλα δύο στοιχεία (αγάπη στην πατρίδα - πίστη στη θρησκεία μας).
 Ας δεχτούμε, λοιπόν, με αγάπη και καλοσύνη τους αδελφούς μας Ποντίους της Σοβ. Ένωσης, που χρόνια και χρόνια ζούσαν μ' αυτό το όραμα: της επανόδου των στις πατρογονικές τους εστίες, την Ελλάδα μας, και είναι υπέρ βέβαιο ότι θα εργαστούν για την προκοπή και το μεγαλείο αυτής της χώρας.
 Και πάλι ευχαριστώ δημόσια τον κ. Καργάκο.
Ανδρέας Ελ. Ταταρίδης
Νικ. Κολυβάς 75
Ζακυνθός

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΤΑΒΕΡΝΑ
ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ
 ΤΗΛ. 28.356
Νέα Διεύθυνση:
ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΕΧΑΟΓΛΟΥ
Η ΑΙΘΟΥΣΑ ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ
ΓΙΑ ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ, ΓΑΜΟΥΣ, ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ, Κ.Λ.Π.

ΠΕΖΟΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΤΡΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΣΤΑΘΗΣ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ

Παρά την αρχική μου πρόθεση να ολοκληρώσω την παρουσίαση του Στάθη Ευσταθιάδη, είμαι υποχρεωμένος να συνεχίσω, γιατί ο Στάθης Ευσταθιάδης είναι ανεξάντλητος και έγινε θαυμαστής του σε υπερθετικό βαθμό όχι μόνο από το έργο του "ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΛΛΟΥ", αλλά και από το έργο του το ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ και φυσικά από την προσωπικότητά του.

Σήμερα σας δίνω δύο τραγουδία από το 4ο κεφάλαιο ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ με τίτλο:

Ερβεν ο τούρκον ο κακόν, και

Αιχμάλωτον.
Ερβεν ο τούρκον ο κακόν

Ερβεν ο τούρκον ο κακόν κι εκόνεψεν σην χώραν,

τ' ομάλια τούρκ' εγόμεσαν και τα βουνά λεβέντους.

Καλώς έρθες, τουρκόπουλον, καλώς κι απ' όθεν έρθες.

Κι αν έρθες για φαγίν, ποτίν, εσέν φαγοποτίζω

κι αν έρθες για την συντεκινάν, εσέν σύντεκνον' φτάγω

κι αν έρθες για τον πόλεμον, έβγα κι ασ πολεμούμε

κι εσύ εβγαλ' γυμνά σπαθιά κι εγώ βγάλω κουτάρια,

εσύ εβγαλ' γενίταρους κι εγώ βγάλω κοράσια.

Στίν έμπαν' χιλ'τς εσκότωσαν, σην έβγαν δύο χιλιάδες

και σα κλωθογυρίσματα τ'ς, έφυγαν τα κουμπία τ'ς

κι εφάνθη τα χρυσόμπλα τ'ς, τα λινσοκεπασμένα.

ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Μετά την κατάληψη της Τραπεζούντας από τους Τούρκους, ο συνθηκολόγος τυοκράτορας Δαυίδ περνάει τον καιρό του σε διάφορες επαύλεις. Τελικά, οι Τούρκοι παραβιάζουν, κατά τη συνθήκη τους, τους όρους της συνθήκης και τον εξοντώνουν μαζί με τα περισσότερα μέλη της οικογένειάς του. Περνάει στην ιστορία σαν άρχοντας, που δεν φάνηκε άξιος σε ώρες κρίσιμες. Καταδικάζεται στη συνείδηση του λαού, ο οποίος οργανώνει αντίσταση στα βουνά του Πόντου.

Η ενδοχώρα του Πόντου και ιδίως οι ορεινές περιοχές δεν υποδουλώνονται αμέσως μετά την κατάληψη της πρωτεύουσας. Με τον ερχομό του αλλόθρησκου κατακτητή, γερμίζουν οι πεδιάδες "τ' ομάλια" με Τούρκους και "τα βουνά" με λεβέντες Ελληνες.

Η αντίσταση στα ορεινά διαρκεί πολλές δεκαετίες. Αντιστέκει όλος ο πληθυσμός. Μάχονται ακόμη και γυναίκες, "κοράσια".

Το ποίημα φανερώνει τη βαθιά πίστη των Ποντίων στην αρετή της φιλοξενίας. Καλωσορίζεται ο Τούρκος ο κακός με την διευκρίνιση ότι, αν ήρθε με καλή πρόθεση, μπορούν να τον κουμπιάσουν, να φάνε και να πιούνε κ.λ.π. Αν όμως ήρθε για πόλεμο, θα λογαριαστούμε στο πεδίο της μάχης.

Το ποίημα καταλήγει με την θριαμβευτική νίκη της ποτιοπούλας ενάντια στους Τούρκους μπουζούκηδες.

Από την ιστορία επιβεβαιώνεται, ότι η παράση του πολέμου στα βουνά του Πόντου προκαλεί μεγάλες ζημιές στ' ασκέρια των Τούρκων.

Η παρουσία της ποτιοπούλας στα πλαίσια του πολέμου θυμίζει τις αμαζόνες του Πόντου, που κόβαμε οι ίδιες το ένα στήθος τους, για να πολεμούν άνετα, σπρίζοντας στη θέση του τη σάια.

Αιχμάλωτον

Οι τούρκ' όνταν εκούρσευαν την Πόλ', την Ρωμανίαν,

Επιμέλεια - Παρουσίαση:

Οδυσσέας Γ. Γωνιάδης

επάτνανε τα εγκλησιός κι επάιρναν τα εικόνας,

επάιρνανε χρυσά σταυρούς κι άργυρα μαστραπαδες,

επάιρναν και τη μάνα μου, σ' εμέν έμποδος έτον.

Ση φυλακήν κοιλοπονά, σα σίδερα πιάνει

και σα σκάλας τ' Εμίρ Αλή ατέ εμέν γεννάει.

Εμέναν εσπόλευεν με το μελ', με το γάλαν,

με το γάλαν και με το μελ' και με τ' αρνί το κρέας.

Σα φανερά τατίνιζεν, σα κρυφά διαρμενεύ' με:

- Γιέ μ' αν ζης και γίνεσαι, σην Ρωμανίαν φύνον,

εκεί έεις κύρ Ανδρόνικον, καλαδεφλόν Ξαντίνον.

Εγέντον ο αιχμάλωτον, εγέντον κι ερματώθεν,

επάιρναν τ' ελαφρόν σπαθίν, τ' ελληνικόν κοντάι,

τοιαμάσκεται αιχμάλωτον και ση Δενίς τη στράταν.

- Αστρίτσια μ', χαμηλώστεν, φεγγάρι μ' κάθαν έλα

και την στράταν για δείξτε με, ντο πάει σην Ρωμανίαν.

Οι άστροι εκαμέλυαν, οι φέγγιοι κάθαν έρθαν,

εδείξαν στον την στράταν, ντό πάει σην Ρωμανίαν.

Άς το επακουόρσεψεν σα γαίματα λουσεμένος,

κύρην και γιόν επέντεσεν απάν σο σταυροδρόμι.

Ο κύρ'ς ατ εκμοούτονε, ο γιόκας εν σα ζύνπια.

Διαβαίν', καλημερίζ' στον, καλημέραν 'κ' επάιρνε,

έσυραν τα σπαθία τουν, να κρούγγε τ' έναν τ' άλλο,

τσακάθαν τα σπαθία τουν, 'κι κρούγγε τ' έναν τ' άλλο,

έσυραν τα κοντάρια τουν, να κρούγγε τ' έναν τ' άλλο,

τσακάθαν τα κοντάρια τουν, 'κι κρούγγε τ' έναν τ' άλλο.

Ερχουν ταν κι ανταρούτανε και κρούγγε μουστούνεας.

Άς ση μουσι' το χτύπεμαν εγενέφιζεν ο κύρ'ς ατ'.

- Γιέ μ' κανείς 'κ' εντώκεν σε, εσέν κανείς 'κι κρούει,

κατά π' ελέπ'ν τ' ομράπα μου, ατός έκ' σε και πάει.

Για στα κι ασ ερωτούμ' στον, τα γονικά σ' άπ' όθεν.

- Σόν Θό σ', σόν Θό σ', Γενίταρε, τα γονικά σ' άπ' όθεν;

Κι αιχμάλωτον εκάκλωσεν και λέει την ιστορίαν.

- 'Κι ξέρ'τς όνταν εκούρσευαν την Πόλ', την Ρωμανίαν,

επάτνανε τα εγκλησιός κι επάιρναν τα εικόνας,

επάιρνανε χρυσά σταυρούς κι άργυρα μαστραπαδες.

Κούρσευαν τον Ανδρόνικον κι επάιρνανε τη μάνα μ',

επάιρνανε τη μάνα μου, σ' εμέν έμποδος έτον,

επάιρναν ατεν κι έφευαν

σ' Εμίρ Αλή τα σκάλας, όθεν εκοιλοπόνεσεν, κι ατέ εμέν εποίκεν.

Ο κύρ' εκαποπέταζεν, φιλιόζεν η καρδιά τ',

κλώσκειται σην Ανατολήν κι εφτάει τρία μετάνοιας,

κλώσκειται κι ακαλιόσκειται τα δύο τα παιδία τ' και σίτια κλαίει και σίτια λέει ο ταλαιπωρημένον:

- Παιδίν έμνε κι εγέρασα, ζευγάρ' γεράκια κ' είκα,

κι ατώρα ασ εγέρασα, ζευγάρ' γεράκια 'πέθη.

Χριστέ μ', να ποδεδίζω Σε, αξιόσό με ατώρα,

να κρούγω τον Εμίρ Αλή και παίρ' οπίσ' την κάλη μ'.

Τον λόγον ατ' 'κ' επλήρωσεν, τον λόγον ατ' 'κ' εξείπεν,

όνταν τερει το πέραν κιαν, φουσάτον κατηβαίνει.

Μηδέ πολλά, μηδέ λίγον, καν εννέα χιλιάδες.

Επάιρνε τα γεράκια του, εκείν'τς εκεί εντώκεν.

Εκεί που κρούει αιχμάλωτον, το αίμαν ους τη μέσεν,

εκεί που κρούει αιχμάλωτον, το αίμαν ους τη γούλαν.

- Οπίσ', οπίσ' Εμίρ Αλή, οπίσ' κι εσέν μη κρούγω,

τ' ομράπια μ' εθαμπούρωσαν και το σπαθί μ' έκ' άφταν.

Αν κρούγω και σκοτώνω σε, θα λέγνε με φονέαν

κι αν 'κι σκοτώνω σε, Εμίρ, θα λέγνε με εφοδέθεν.

Κι Εμίρ Αλής ο βαβαλής, βαρέα εντροπισασμένος,

μενει και φέρνε σόν παρόν τ' Αντρόνικου την κάλην,

τη μάνα την χιλιάκλερον, τσακοφτερουλιμέντοα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Το διηγηματικό τούτο ποίημα γίνεται εύκολα αντιληπτό και σε κείνον, που δεν κατέχει την ποντιακή διάλεκτο. Ο αναγνώστης βοηθιέται, άλλωστε, από την ερμηνεία όλων σχεδόν των ιδιωματικών λέξεων του κειμένου. Γι' αυτό ακριβώς, δεν παραθέτουμε μετάφρασή του. Συντρέχει προς τούτο και το γεγονός, ότι το ποίημα χαρακτηρίζεται από λεπτομερή περιγραφικότητα, που αφορά σ' ένα δραματικό περιστατικό της ζωής, το οποίο μιλάει από μόνο του.

Θυμίζουμε απλώς το μύθο του τραγουδιού, για να υπενθυμίσουμε και τονίσουμε τα ιστορικά περιστατικά της εποχής.

Κουρσεύουν οι Τούρκοι την Τραπεζούντα. Κατακτούν κεντρικά σημεία της χώρας. Αιχμαλωτίζουν και μια έγκυα γυναίκα. Ο άντρας της μαζί με το γιό της ξεφεύγουν την αιχμαλωσία και φεύγουν στον ελεύθερο χώρο του Πόντου. Η αιχμάλωτη όμως γυναίκα μένει πιστή στις εθνικές και οικογενειακές παραδόσεις. Κρατάει μέσα στα σπλάχνα της ένα μικροσκοπικό έλληνα. Τον γεννάει με δύσκολες συνθήκες.

Το ελληνόπουλο μεγαλώνει μέσα σε αλλόθρησκο και αλλόφυλο περιβάλλον. Είναι αιχμαλωτισμένο. Όμως, η ανατροφή του γίνεται με ελληνοπρεπή τρόπο και συστηματικά. Η μάνα το συμβουλεύει και το νοουθετεί: "Εσύ - του λέει - είσαι ελληνόπουλο. Εκείς πατέρα, που ονομάζεται Ανδρόνικος και αδελφό με το όνομα Ξαντίνος. Αυτοί ζούν. Είναι στη Ρωμανία, στις ελεύθερες περιοχές του Πόντου. Σαν μεγαλώσεις, να πας να τους βρεις".

Μεγαλώνει το παιδί. Γίνεται αναγκαστικά γενίταρος. Εκεί όμως πάντοτε ελληνική συνείδηση. Φεύγει λοιπόν μια μέρα για τη Ρωμανία και συναντάει τυχαία στα βουνά του Πόντου με δύο ανθρώπους. Ο ένας είναι γέροντας και κοιμάται. Ο νύς δεν κοιμάται (είναι πατέρας και γιός). Ο γενίταρος τον καλημερίζει, μα εκείνος δεν ανταποδίδει τον χαιρετισμό. Αλληλοκαϊτάζονται σαν εκθροί και αρχίζει η μονομαχία. Δεν αλληλο-

σκοτώνονται. Επειδή είναι αδελφία, η μοίρα τους προστατεύει.

Ξυπνάει ο γέροντας. Απορεί βλέποντας το γιό του νικημένο. Ρωτώντας τον γενίταρο, πώς είναι τα γονικά του κ.λ.π., πληροφορείται ότι δεν είναι Τούρκος. Είναι ο δεύτερος γιός του, που ήταν αιχμάλωτος στα σπλάχνα της γυναίκας του! Επακολουθούν συγκινητικές στιγμές. Ο γέροντας πατέρας αγκαλιάζει τα δύο "γεράκια" του ευχαριστώντας τον Θεό.

Στη συνέχεια, συγκροούνται με τον Εμίρ Αλή. Νικητής είναι ο γέροντας με τα παλληκάρια του. Απελευθερώνεται η γυναίκα του Ανδρόνικου, η γερώντισσα μάνα των παλληκariών. Την ψυχική αγωνία διαδέχεται η λύτρωση και η δικαίωση των ευγενών πόθων.

Το περιστατικό τοποθετείται μάλλον στην, μετά την πώση της Τραπεζούντας, περίοδο. Η προσπάθεια, να καθοριστεί το συγκεκριμένο πρόσωπο του Εμίρ Αλή και να προσδιοριστεί ο ακριβής χρόνος του υπ' όψιν γεγονότος, είναι μάταιη και χωρίς σημασία. Ο λαϊκός ποιητής δανείζεται πολλές φορές ιστορικά ονόματα οποιασδήποτε εποχής, για να δώσει έμφαση στο δημιούργημά του. Αλλωστε το όνομα Εμίρ Αλής δεν μπορούν να το διεκδικήσουν Τούρκοι ορισμένης μόνο χρονικής περιόδου.

Σας υπενθυμίζω ότι τα βιβλία του Στάθη Ευσταθιάδη πουλούνται στην Εύξεινο Λέσχη Βέροιας, τηλ. 28.356.

Η ΕΚΠΟΜΠΗ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Κάθε Τετάρτη και από ώρα 18.35 έως 20.30 ακούεται η φωνή της Λέσχης από το Ραδιοφωνικό Σταθμό Ηρακλίας "ΤΥΠΟΣ FM".

Την εκπομπή την επιμελείται και την παρουσιάζει με μεγάλη επιτυχία ο ερμηνευτής της ποντιακής μούσας Κώστας Καραπαναγιωτίδης και οι συνεργάτες του.

Ενισχύετε το Πνευματικό Κέντρο με δωρεές σας για κοινωνικά γεγονότα

Αγαπητοί συμπατριώτες και αναγνώστες του "Αργοναύτη".

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε όλοι, οι Πόντιοι και φιλοπόντιοι, ότι είναι "θέμα ημής" να προχωρήσουν σοβαρά οι εργασίες ανέγερσης του Πνευματικού Κέντρου της Ευξεινού Λέσχης Βέροιας, το οποίο θα αποτελέσει (όταν θα λειτουργήσει με όλα τα τμήματά του) μια πολιτιστική υψηλή του Πνευματικού Ελληνισμού, όπως η Παναγία Σουμελά είναι το θρησκευτικό κέντρο. Χρειάζεται, όμως, να "ανασκευασθούμε" όλοι - όλης, ώστε να εξοικονομηθούν

σοβαρά ποσά.

Ενας τρόπος να προσφέρουμε στη Λέσχη (για το Πνευματικό Κέντρο) όσα ποσά επιθυμούμε να δώσουμε π.χ. αντί στεφανιών σε κηδείες, κ.λ.π. συγγενών και φίλων μας. Ετσι, τα ονοματεπώνυμα θα γραφούν και στο ειδικό βιβλίο, που αργότερα θα κυκλοφορήσει και τυπωμένο, με το χρονικό της ανέγερσης του Πνευματικού Κέντρου. Ας σημειωθεί δε ότι για όλες τις δωρεές θα δίδονται ισόποσες αποδείξεις, ώστε τα σχετικά ποσά να εκπληρώνονται στις φορολογικές δηλώσεις.

ΑΞΕΧΑΣΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ Η ΒΑΡΕΝΟΥ

2ο Μέρος

του Θωμά Γαβριηλίδη

Στον Άγιο Νικόλαο ήταν αφιερωμένη η κεντρικότερη εκκλησία της Βαρενούς. Στο πλάι της ορθώνονταν το κτίριο του Σχολείου. Σκορπισμένες στις βουνοπλαγιές και στα χωράφια υπήρχαν πολλές εκκλησίες. Η μάνα μου συχνότερα μνημόνευε της Αγίας Μαρίας, που την είχε ιδρύσει η γιαγιά της, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και της Αναλήψεως.

Στα υπόγεια ενός παλιού σπιτιού λέγανε ότι υπήρχε και μια εκκλησία από την εποχή που οι Βαρενίτες ήταν κρυφοί χριστιανοί. Γι' αυτήν μόνο σχόλια από τους μεγάλους είχε ακούσει η μάνα μου. Δεν την είχε δει.

Στις παρυφές της Βαρενούς κατά το ποτάμι, που διέσχισε τα φαράκια σε μεγάλος βάθος υψώνονταν ένας απότομος βράχος, ο Κορκότσιλος, το παρατηρητήριο του χωριού με θέα θαυμαστή.

Κατά την μεριά των κορυφών των βουνών της Βαρενούς, πάνω απ' το χωριό απλωνόταν ένας βραχώδης ποταμός που κατέληγε σε μικρά και μεγάλα σπήλαια. Χωρά των νεαρών βλαστών της Βαρενούς. Εκεί κατέφευγαν για να μην πάνε κάποια μέρα στο Σχολείο και να κάνουν τις τρέλες τους. Τον έλεγαν Τσιαλιόνθο.

Από τις όχθες του

χειμαρριάδη ποταμού της Βαρενούς άρχιζαν τα χωράφια που ανεβοκατέβαιναν στις πλαγιές και στις ραχοπέτες. Κάθε τόπος είχε και το δικό του όνομα. Ονόματα χαριτωμένα που η Βασιλική, η μάνα μου, τα πρόφερε με απέραντη νοσταλγία. Τη Χαρές τα Κεπία, τα Ταιγείρια, η Αυλαγού...

Ομορφος τόπος, τίμιοι και δουλεπάρηδες άνθρωποι. Για τις αυθρόπινες τριβές και για τα χρέη στο δυνάστη υπήρχαν οι Δημογέροντες και ο Έλληνας Μουκτάρης. Τούρκους δεν είχε η Βαρενού. Ανάμεσα στις κεφαλές του χωριού και ο παπάς. Όχι σπάνια έπαιρναν το λόγο για τα κοινά και σεβάσιμες γυναίκες. Οι ξεχωριστές συνθήκες διαβίωσης, που ανάγκαζαν τους άνδρες να ξενιτεύονται, είχαν σαν αποτέλεσμα την μεγαλύτερη κοινωνικοποίηση των γυναικών και την εξίσωσή τους συχνά με τους άνδρες παρ' όλο που τυπικά τους παραχωρούσαν τα προτεία.

Με καμάρι έλεγε και ξανάλεγε η μάνα μου κάθε φορά που το έφερνε ο λόγος ότι το πατρικό της επώνυμο, Παρθενοπούλου, οφειλόταν στην δυναμική γιαγιά της, τη μάνα του πατέρα της, που λεγόταν Παρθένα. Τη γάμη

Συνέχεια στην 4η σελ.

Πέρα από τον Πόντο

Της ΕΛΕΝΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

Συνέχεια από την 1η σελ.

- έστω και για λίγο - τα προς το ζην στους Έλληνες του Πόντου.

Εμείς εδώ, σίγουρα είμαστε σε χρόνους δισεκαίτων και άγριους καιρούς. Με την Οικονομία μας να γλιστράει στην τσουλήθρα όλων των προηγούμενων λανθασμένων χειρισμών. Με ένα χάος να ίππεται επί των κεφαλών μας, πιο απειλητικό κι από το νέφος ακόμα. Με ένα τέλημα όπου βουλιάζουν όλοι οι εργαζόμενοι, οι δημόσιοι οργανισμοί, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, που δεν έχουν να πληρώσουν τους ανθρώπους τους.

ΝΑΙ, η στιγμή είναι κακή. Παρ' όλα αυτά, κάτι πρέπει να γίνει. Δεν είναι δυνατόν αυτοί οι αξιοπρεπείς Έλληνες να πουλάνε την αξιοπρέπειά τους και τις αναμνήσεις τους, πάνω σε πενιχρότητα. Κάπως πρέπει να βοηθηθούν, κάποιος να απλώσει το χέρι.

Εμείς, πάντα απληροφόρητοι, το μόνο που ξέρουμε για τους Πόντιους είναι τα σχετικά "κιτς" ανεκδοτάκια. Που τους σκιστάρουν, με ανόητη επιπολαιότητα, σαν άτομα χωρίς κουκούτσι μυαλό.

Η αλήθεια είναι άλλη. Οι Πόντιοι είναι πανέξυμνοι Έλληνες. Είναι άνθρωποι δραστήριοι, δυναμικοί, αποτελεσματικοί. Δουλεύουν σκληρά, παράγουν έργο, κι έχουν βαθιά ραμμένες αγάπη και παράδοση για τον τόπο αυτό. Και στο κάτω κάτω, είναι "τιο Έλληνες" από μας εδώ. Πιο παλιοί, πιο "γνήσιοι". Έχουν δικαίωμα για μια θέση

κάτω από το νεφροσκεπή ελληνικό ουρανό.

Απ' ό,τι ξέρω, οι Πόντιοι που βρίσκονται χρόνια εγκατεστημένοι εδώ, έχουν ισχυρούς συλλόγους και σωματεία που προάγουν την πολιτιστική τους κληρονομιά και βοηθάνε τους συμπατριώτες τους όπως μπορούν. Δεν ξέρω πόσο έχουν κινητοποιηθεί (και θα ήμουν ευγνώμων αν με πληροφορούσαν). Είναι σίγουρα όμως πως κάνουν ό,τι μπορούν. Και πως θα κάνουν ακόμα περισσότερα. Σε πείσμα του κακού μας του καιρού, σε πείσμα των εποχών που διανύουμε...

Οι άνθρωποι αυτοί πολύ ταλαιπωρήθηκαν, πολύ αγωνίστηκαν, πολλά είδαν τα μάτια τους. Είναι ώρα να ξαναβρούν τις ρίζες τους. Κι είναι στο χέρι όλων μας, να τους προσφέρουμε μια καινούργια σελίδα στο βιβλίο της φυλής. Να τους προσφέρουμε τις δυνατότητες για ένα καινούργιο ξεκίνημα, ένα καινούργιο σπιτικό.

Ετσι ώστε οι εικόνες που είδαμε στην τηλεόραση να είναι - κι αυτές - οι τελευταίες που βλέπουμε.

Υ.Γ.: Αλήθεια, τι κάνει η κυβέρνηση σχετικά;

Σημείωση: Πρέπει να πούμε ότι, η αναθεωρούμενη του παραπάνω "ζεστό" φιλοσοφικού χρονογραφίσματος από την εφημερίδα "ΕΘΝΟΣ" (30-1-90) οφείλεται στο συνεργάτη και συμπατριώτη μας κ. Ανδρέα Ελ. Τσατάρη και τον οποίο ευχαριστούμε πολύ. Οι υπογραμμίσεις είναι δικές μας.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

συνέχεια από το προηγούμενο

Μόνον όποιος δεν γνώρισε τον Τούρκο μπορεί ν' αμφιβάλλει για την αξιοπιστία κάποιων εκθέσεων, που ως ένα σημείο μοιάζουν να 'ναι παρμένες από κινηματογραφικά φίλμ τρώου. Υπήρξαν, όμως, τα μαύρα εκείνα χρόνια, μερικοί ξένοι, απλοί άνθρωποι, που δεν ήταν αναμειγμένοι σε σκοτεινά πολιτικά παρασκηνία, αυτόπτες μάρτυρες της γενοκτονίας, των οποίων οι αναφορές δεν έχουν κανένα λόγο αμφισβήτησης, γιατί δεν κρύβουν κάποια σκοπιμότητα. Και είναι αυτές οι αναφορές που έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα, γιατί ακριβώς γράφτηκαν για να υπηρετούν τον άνθρωπο και όχι να εξυπηρετούν κάποια πολιτικά συμφέροντα. Μια τέτοια έκθεση, είναι της Εθελ Τόμσον από τη Βοστώνη της Μασσαχουσέτης, η οποία ως μέλος της αμερικανικής επιτροπής περιθάλψης έζησε από τον Ιούνιο του 1921 ως τον Ιούλιο του 1922 το δράμα του μικρασιατικού Ελληνισμού: "Μετέβην εις Ανατολήν δια το έργον των ορφανών της Αμερικανικής Επιτροπής περιθάλψεως άνευ προλήψεως τινός εν σκέσει με τας ευνότιας ή θρησκείας. Επέστρεψα με αίσθημα φρίκης και απογοητεύσεως αναλογιζόμενη ότι εν έτει 1922 είναι επιτραπημένον να ζώον υπό τοιαύτας συνθήκας άτομα και υπάρχουν τοιαύτα κυβερνήσεις... Εβουθούμεν με ενδύματα και τρόφιμα - οσάκις μας επιτρέπετο τούτο - τας συνοδοείας βρυκολάκων, ισχνών λιμοττουσών Ελληνίδων γυναικών και παιδιών, αίτινες κλονιζόμενοι διεσκόζον την Ανατολήν διερχόμενοι δια του Χαρπούτ, και των οποίων οι νεφελώδεις οφθαλμοί εξείκον εκ των κογκών των και τα οστά των απλώς εκάλυπτοντο με το δέρμα. Εφέρον επί της ράχεως

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΦΩΤΙΑΔΗ
Καθηγητή - Συγγραφέα

των πάντοτε τα σκελετώδη βρέφη των, οδηγούντο άνευ τροφής και ενδυμάτων υπό κωροφυλάκων, μέχρις ότου έπιπτον νεκρά. Οι οφθαλμοί μου ακόμη διατηρούν το φρικώδες θεόμα, το οποίον είδον και το οποίον δεν θα λησμονήσω, όπως δεν θα λησμονήσω ποτέ το ανοικτόν εκείνο νεκροταφείον περίξ του Χαρπούτ, μέσω του οποίου έζησα τον παρελθόντα χειμώνα. Πολλοί εργατοὺν αν οι εκθέσεις αὐται είναι αληθείς. Κατόπιν ενός έτους τοιαύτης πείρας το όλον ζήτημα με εκπλήττει. Η εργασία των ορφανοτροφείων με ανάγκασε να μεταβίωω εις τα έξω της πόλεως χωρία, όπου ευρίσκονται τα καθιδρύματά μας. Δύναμι δε απλώς να ορκισθώ ότι λέγω την ξηράν αλήθειαν επί όσων είδον ελάχιστην ημέραν... Κατά την διαμονήν μου εν Αμισού περί τας αρχάς Ιουλίου (1921), τα περίξ ελληνικά χωρία επιρρολήθησαν και οι κάτοικοι μετετοπίσθησαν συν γυναιξί και τέκνοις. Κατά Ιούνιον, προς της αφίξεώς μου οι Έλληνες νέοι εξορίσθησαν της Αμισού. Ευθύς δε μετά την άφισιν μας οι γέροντες ειδοποιήθησαν και απηλάθησαν νύκτωρ. Την νύκτα, αι φωναί των Ελληνίδων γυναικών δεν μας επέτρεπον να κοιμηθώμεν. Εκόσθη νύκτα εκ του Αρμενικού Ορφανοτροφείου, όπου παρεμένα τον περισσότερο καιρόν, παρετηρήσουν τα καιόμενα χωρία και εσκεπτόμην εις τι επιγειον κόλασιν μετεβαλον οι άνθρωποι ούτοι την αληθώς ωραίαν αυτήν χώραν. Κατ' Αύγουστον, ήλθεν ειδήσις, ότι αι γυναίκες θα υψίσταντο την τύχην των γερόντων. Το οικημά μας αμέσως περιεκυκλώθη υπό των δυστυχών

τούτων γυναικών, αίτινες έκρουσαν την θύραν και παρουσιάζουσαι τα μικρά των μας παρεκάλουν όπως τα κρατήσωμεν εφόσον μας ήτο αδύνατον να σώσωμεν αυτάς. Μας ενυγκάλιζοντο κλαίονσαι, ουδέποτε δεν παθάνθηεν την αδυναμίαν μας τόσο πολύ. Κατά την εποχήν εκείνην ο ελληνικός στόλος ηπείλησε να βομβαρδίσει την πόλιν και τούτο έσωσε δια τινά χρόνον τας γυναίκας.

Η άδειά μας έφθασε περί τα τέλη Αυγούστου και μας επιτρέπη να αναχωρήσωμεν. Διεσχίσασμεν την Ανατολήν υπό τον φλέγοντα ήλιον συναντώντες καθ' οδόν πολλούς ομίλους γερόντων της Αμισού και κατοίκους των άλλων λιμένων της Μαύρης Θαλάσσης, οίτινες άδεδου ο Θεός γυναιξίς που, οδηγούμενοι υπό Τούρκων κωροφυλάκων. Τα πτώματα έκεντο εις τα άκρα των οδών... Μόλις εφθάσαμεν εις Μαλάτειαν συννητήσαμεν τους υπολειφθέντες νέους ενός ομίλου... Οι άνθρωποι ούτοι προσεπάθουν να τραφούν με σούπαν εκ κόρτων... Ουδεμία τροφή τας παρεσχέθη υπό των Τούρκων κατά το εκ 500 μιλίων ταξιδιόν των εξ Αμισού... Όταν γυνή τις φέρουσα το βρέφος της απένθησκεν, τούτο παρελαμβάνετο υπό των ψυχρών βραχιόνων της και παρεδίετο εις άλλην, η δε φρικώδης συνοδεία εξηκολούθη τον δρόμον της. Η όλη συνοδεία ήτο μία πορεία πτωμάτων, μία πορεία θανάτου δια μέσου της Ανατολής. Αναρίθμητοι ταξιδεύσαντες κατά το διάστημα του χειμώνας και χιλιάδες προσβληθέντες υπό του τύφου είχαν φρικτάς γαργαίνας εις τους πόδας. Ούτοι

είχαν ριφθή έξω του Χαρπούτ καθ' ομάδας εγκαταλειμμένοι... Την 5η Φεβρουαρίου μεταβίωμεν έφιπποι συνοδεία και ετέρου Αμερικανού όπως επισκεφθώμεν ορφανοτροφείον τι έξω της πόλεως, οπότε εφθάσαμεν πλησίον αρχαίας κρήνης απεκοῦσης πέντε λεπτά εκ Μεζρέ. Την στιγμήν εκείνην ηκούσαμεν φωνάς, αι οποίαι διέφερον από τους συνήθεις στεναγμούς των προσφύγων. Πλησιάζαντες ευρέθημεν προ 300 μικρών παιδιών, τα οποία συνωθούτο εντός κύκλου, 20 κωροφυλάκων, οι οποίοι είχαν αφιππέσει εκτύπων σκληρώς δια των βαρέων ξιφών των τα δυστυχικά παιδιά. Μία μητέρα, η οποία ώρμησε δια να σώσει το παιδί της υπέστη την ιδίαν τύχην και ερρίφη έξω. Τα παιδιά έκυτον κατά γης ή ύψων τας μικράς χείρας των δια να αποφύγουν τα κτυπήματα. Δεν εστάθημεν περισσότερο... Από στατιστικάς εκ Σεβαστείας υπολογίζονται εις 30.000, 8.000 απέθανον κατά την εις Χαρπούτ

πορείαν και 2.000 έμειναν εις Μαλάτειαν μέχρι τέλους του παρελθόντος Μαρτίου. 15.000 εστάλησαν εις Δαρβεκίρ κατά την διάρκειαν των παγερών και αιγιών του χειμώνας. Τα τρία τέταρτα εκ του άνω αριθμού ήσαν γυναικόπαιδα... Όταν δε απένθησαν εις τους δρόμους, ή εις τα άκρα των οδών, ερίπτοντο εις μίαν άκραν και κατετρώνοντο υπό των ορνέων... Τα ωραιότερα κορίτσια παρελήθησαν εις τα χαρέμια των Τούρκων, οι οποίοι εκόμπαζον φανερά διά του αριθμόν των γυναικών, τας οποίας είχαν συλλέξει διά τον άνω σκοπόν... 3.000 εκ των αποσταλέτων εις Δαρβεκίρ απέθανον καθ' οδόν και 1.000 μετά την εκεί άφισιν μας... 9.000 Έλληνες εστάλησαν προς το Βιτλίς, αλλά η τύχη των αγνοείται. Πιθανώς απέθανον καθότι το Βιτλίς είναι εν μέρει κατεστραμμένον... Όταν πτοιμαζώμεθα προς αναχώρησιν, ο Τούρκος Διοικητής μας εκάλεσε και εζήτησε όπως διαφεύσωμεν τας εκθέσεις

Ο,τι απόμεινε από τον Πόντο

εις του κ. Γιουγουέλ και του Δρος Μ. Γούαρδ, όταν θα εφθάνομεν εις Βρυτιτόν ή Κωνσταντινούπολιν... Ο Βαλής μας ηπείλησεν ότι, εν ή περιπτώσει δεν υπεσκόμμεθα, δεν θα μας έδιδε την άδειαν αναχωρήσεως. Εν τέλει επετύχημεν την άδειαν χωρίς να δώσωμεν άλλην υπόσχεσιν παρά ότι, θα είπαμεν την αλήθειαν επί όσων είδομεν και ιδού ότι, εκράτησα την υποσχεσίον μου προς τον Τούρκον Βαλήν Χαρπούτ.

Υποβάλλουσα την έκθεσιν ταύτην, επιθυμώ όπως αι γυναίκες της Αμερικής, αι οποια έχουν επιρροήν επί της κυβερνήσεως δυνηθούν να κώμουν κάτι δια τα γυναικόπαιδα της Ανατολής, τα οποία αποθνήσκουν και υποφέρουν ανεκ-

δήγητα δεινά. Εμπορικά συμφέροντα, μικροζηλοτυπία, εδαφικά ηλεονεκτήματα κ.λ.π. πρέπει να τεθούν κατά μέρος δια το συμφέρον τοιαύτα πράγματα το 1922 και είναι καιρός όπως γίνει κάτι τελειωτικόν δια να καταστήση αδύνατον την επαναληψιν των κακουργημάτων τούτων. Συζητήσεις και διαπραγματεύσεις λαμβάνουν χώραν αν θα αποσπασή ή όχι Ανακρητική Επιτροπή εις Ανατολήν. Ανεξαρτήτως τούτου η πράξις έγινε και αι παρούσαι εκθέσεις είναι γεγονότα... Εγγραφα την έκθεσιν ταύτην χωρίς να έχει γνώσιν η Αμερικανική Επιτροπή Περιθάλψεως και αφού διέκοψα πάντα δεσμόν μετ' αυτής".

Συνεχίζεται

ΑΞΕΧΑΣΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Η ΒΑΡΕΝΟΥ

Συνέχεια από την 3η σελ.

της δεν τη σεβόταν μόνο ο άντρας της, ο Γιάννης, αλλά και οι Δημογέροντες της Βαρενούς.

Άλλες εποχές σίγουρα και η Βασιλική θα έδινε το όνομά της στη γενιά της. Στους συντοπίτες σου μπορείς, αν το αξίζει να δείξεις την αξία σου. Της Γραφειοκρατίας δεν τη μέλει. Δε συγκινείται από αξίες η Γραφειοκρατία.

Την περγαμνή του Αριστοτέλη του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το πτυχίο μου, το πλήρωσε η μάνα μου στα 1961 με δύο μηνών σύνταξη για να το δει. Όταν το είδε είπε: το όνομα το δικό μου, που σε απούδασα, που είναι;

- Ετσι είναι ο τύπος, μάνα, της απάντιας. Δε με ρώτησαν, Ηταν από τις μετρημένες στα δάχτυλα φορές που μου παραπονέθηκε για κάποια παράλειψη.

Τα Σαββατοκύριακα και τις γιορτές τα νεαρά θλαστήρια της Βαρενούς, αγόρια κορίτσια, διασκεδάζαν με χορό και με τραγούδι. Οποια γειτονιά είχε τον καλύτερο λυράρη μάζευε τα περισσότερα κορίτσια. Δεν έλλειπαν και οι καυγάδες ανάμεσα στ' αγόρια για την καρδιά κάποιας όμορφης. Και οι γονείς στο σπίτι, έδερναν, δεν αστειευόταν, αν έφτανε στ' αυτιά τους κάποιο, έστω και μικρό, παραστράτημα.

Η Βαρενού, η Βαρενού το μέγαν το χωρόπον να μ' είσεν τον ανέφορον σεέρ και πολιτόπον!

Ιστορίες για λύκους, για αρκούδες, νεράιδες -στα μανσόουρια, τις αγριοτριανταφυλλίες, και άγριους Τούρκους που εμπορεύονταν καπνό ήξερε πολλές και δεν βαριόταν να τις λέει και να τις ξαναλέει μ' έναν τρόπο που θαρρείς πως μόλις τα είχε ζήσει.

Κάπου κάπου έλεγε και κάποια συμβάντα που έδειχναν ότι και οι Βαρενέτες ήταν άνθρωποι με αδυναμίες. Το κουτσουμπολό, η ταιγκουσιά, η πλεουεξία δεν λείπουν από καμιά ανθρώπινη κοινωνία. Τα είχε και η Βαρενού, όμως οι καλοί άνθρωποι, οι άξιοι, ήταν οι πιο πολλοί. Αδιάφευστος μάρτυρας το τραγούδι.

Η Βαρενού, η Βαρενού το μέγαν το χωρόπον όπου γιατροί και έμποροι και ν' απατού σου τόπον!

Όλα σην πατρίδα της, τη Βαρενού, ήταν πιο όμορφα, πιο ευδαισαστά, πιο μεγάλα, πιο νόστιμα.

Τα βουνά, τα αγριοβούλντα, τα φρούτα, παράδειγμα τα σουντουκόμπλα, το κώμα, το νερό και ο αέρας! Μόνο που ήταν ανηφορική. Αν δεν είχε τον ανηφορο, θα ήταν πολιτεία.

Η Βαρενού, η Βαρενού το μέγαν το χωρόπον να μ' είσεν τον ανέφορον σεέρ και πολιτόπον!

Αστικά κέντρα του Πόντου

Συνέχεια από την 1η σελ.

756 π.Χ. και γρήγορα έγινε το πιο σπουδαίο εμπορικό κέντρο του Πόντου. Η σύνδεσή της με τις οδικές αρτηρίες προς την Περσία, τη Συρία, την Αίγυπτο και τις Ινδίες την έκαναν πόλη διεθνή. Η ακμή της, ήταν τόσο μεγάλη, ώστε αναγνωρίστηκε σαν "η βασιλίσ των πόλεων" και όχι μόνο του Ευξεινίου Πόντου, αλλά και ολης της Ανατολής. Ίδρυσε μάλιστα και τρεις ομώνυμες αποικίες, μια στην Αρκαδία, άλλη στον Ελλήσποντο και τρίτη στην Ταυρική χερσόνησο. Εκοψε δική της νομίσματα, που είχαν μεγάλη ζήτηση. Οι Τραπεζούντιοι λάτρευαν τους δώδεκα θεούς και διατηρούσαν σαν ίσως τις ελληνικές συνήθειες. Κατά το 400 π.Χ. φιλοξενήθηκαν για 30 μέρες οι "Μύριοι" του Ξενοφώντα. Η πόλη διατήρησε την αυτονομία της ως την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου. Την αυτονομία της Τραπεζούντας την κατήργησε ο Μιθριδάτης ο Γ', που ίδρυσε το βασίλειο του Πόντου. Το 63 π.Χ. το κράτος του Πόντου καταλήφθηκε από τους Ρωμαίους, αλλά η όλη πόλη διατήρησε την εσωτερική της αυτονομία.

Η πόλη ευνοήθηκε σημα-

ντικά από τους Ρωμαίους αυτοκράτορες Τραιανό (98 - 117 μ.Χ.) και τον Ανδριανό (117 - 138 μ.Χ.). Στα χρόνια του αυτοκράτορα Ιουστινιανού (527 - 565 μ.Χ.) η Τραπεζούντα απόκτησε μεγάλη αίγλη και πλούτο. Η πόλη από τις αρχές της Βυζαντινής αυτοκρατορίας άρχισε να γίνεται κέντρο εκπαιδευτικής κίνησης. Στην Τραπεζούντα αναζητούνται η καλλιέργεια των μαθηματικών και της αστρονομίας. Απόκτησε σπουδαία σχολεία, όπου διδάξαν σοφοί διδασκαλοί. Χτίστηκαν ωραίοι ναοί, όπως μεγάλος ναός της Παναγίας της Χρυσοκεφάλου, του Αγίου Ευγενίου, προστάτη και προλιούκου της πόλης και της Αγ. Σοφίας. Ξακουστά ήταν τα τείχη της πόλης, που την προφύλαγαν από διάφορες επιδρομές. Το 1204 ο Αλέξιος ο Α' Κομνηνός ίδρυσε στον Πόντο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος με πρωτεύουσα την Τραπεζούντα.

Η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας διατηρήθηκε μέχρι το 1461 οπότε καταλήφθηκε από τους Τούρκους επί Μωάμεθ του Β'.

Κατά τον Α' Παγκόσμιο

πόλεμο και συγκεκριμένα το 1916 καταλήφθηκε από τους Ρώσους, πλην όμως το 1918 ανακαταλήφθηκε από τους Τούρκους. Με την κατάρρευση της Τουρκίας, η Τραπεζούντα, προοριζόταν να ανακηρυχτεί πρωτεύουσα του σχεδιαζόμενου ελληνικού ποντιακού κράτους. Τα γεγονότα όμως που ακολούθησαν με την Μικρασιατική Καταστροφή είχαν ως αποτέλεσμα να οβήσει γρήγορα το ωραίο αυτό όνειρο του ποντιακού ελληνισμού. Πριν τον ξεριζωμό η πόλη είχε πληθυσμό 50 χιλιάδες. Οι Έλληνες έφταναν τις 15 χιλιάδες. Οι υπόλοιποι ήταν Τούρκοι και Αρμένιοι.

Η Τραπεζούντα ήταν έδρα μητροπολίτη, που είχε στη δικαιοδοσία του 75 πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά. Διατηρούσε περίφημα ελληνικά σχολεία και ιδιαίτερα το "Φροντιστήριο της Τραπεζούντας".

Η Τραπεζούντα σ' όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας διατήρησε ακέραιο τον ελληνικό της χαρακτήρα και ποτέ δεν απαρνήθηκε την περιλαμνη καταγωγή της. Παρέμεινε επί αιώνες μητρόπολη του ποντιακού ελληνισμού.

Το τελευταίον τ' ωβόν

Απρίλ' τς 'τον, τα πρώτα τα ημέρας, όταν εσέβαν οι Γέρμανοι σην Ελλάδαν το '41. Εκείνα τα μαύρα τα καιρούς σον πόλεμον νι' εποίκαμε με τ' εκείνους, ίνας σολντάτες με τ' ομμάτια τ' οξουκά άμον τ' οφιδι' έσ'κωσεν τ' όπλον ατ' απάν' σην γραϊαν την Ελένεν κι εβάρκιζεν: "Άφικα, άφικα!", εθελ'νεν ωβά ο παλληκάρ' τς.

Η μάρ'σα η γραϊα εναξιά εφογώθεν απαρχής. Εγροϊκ'σεν ντο θέλ' ο ερίφ'ς κι επή'εν σην πόνιαν. Τερεί ολό'ερα σ' ούλιτα τα φωλέας, "άφικα" - ωβά πουθεν' κι είναι. Επέρεν τη φωλέας το παλαι'ν τ' ωβόν κι εξέβεν.

- Αχά, από μόνον "άφικες", επάρ'το και δέβια πλάν' είπεν ατον η γραϊα, σαν να εθελ'νεν να θέκ' το πνεύμαν καρσί σην βιαν.

Κι ο Γέρμανον με το τρανόν τ' ακουλ' επέρεν το κλούβιον τ' ωβόν και εκπάστεν.

- Αοϊκα θεωρίων κατσία, αοϊκα κουσμέτια, εμουρδούλ'τσεν η γραϊα κι εσέβεν ζαν' σ' οσπίτ'ν ατ'ς να μη ελέπ'νε ατεν και ζαν' έρχουνταν να ψαλαφούνε τιδέν κι άλλο.

Ε..., μεγάλα χρόνια εκείνα! Ατότε οι γραϊάδες πα επολέμαναν, όπως επόρ'νεν ο καθαεϊς.

Πρ. Τρ.